

Pitkä valinnaisaine (2 vuosiviikkotuntia). Oppilas valitsee yhden valinnaisen 8. vuosiluokalle, joka jatkuu 9. vuosiluokalle.

Oppiaineen nimi	Mihin yhteisesti opetettavaan oppiaineeseen valinnaisaine liittyy vai onko ”muu valinnainen aine”	Syventävä	Soveltava
	<i>Ne valinnaisena opiskeltavat vieraat kielet ja muut valinnaiset aineet, jotka eivät liity mihinkään yhteiseen oppiaineeseen merkitään päättötodistukseen otsikon ”muut valinnaiset aineet” alle.</i>		
Ilmaisutaito – innostu ilmaisemaan itseäsi	Äidinkieli		x
Musiikin syventävät opinnot	Musiikki	x	
Käsityö, tekstiilityö	Käsityö	x	
Valinnainen kotitalous	Kotitalous		x
Liikunta – urheiluvalmennus	Liikunta		x
Liikunta – palloilu	Liikunta	x	
Liikunta – iloa ja energiaa liikunnasta	Liikunta	x	
Kuvataide Plus	Kuvataide	x	
Tietotekniikan tehokäyttö	muu valinnainen aine		x
saksa, ranska, venäjä, espanja, italia (tavoitteet ja sisällöt tehty jo aiemmin)	muu valinnainen aine		x

A2 valinnaisaine 2+2 vvh

Oppiaineen nimi: Ilmaisutaito	Syventävä	Soveltava
		X
Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät mahdolliset erityispiirteet:		Riittävän kokoinen tyhjä tila, esim. sali.
Tukeen ja ohjaukseen liittyvät mahdolliset erityispiirteet:		

8. vuosiluokka Tavoitteet (opettajan toiminta + oppilaan toiminta + asiat/ilmiöt joiden parissa työskennellään)	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 Ohjata oppilasta laajentamaan taitoaan toimia tavoitteellisesti, motivoituneesti, eettisesti ja rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä	Aloitetaan taiteellinen, elämyksellinen ja kokemuksellinen oppimisprosessi erilaisten keskittymis-, muisti-, assosiaatio-, tunne- ja	L1, L2, L3, L7	Osallistumisaktiivisuus, motivaatio, keskittyminen	Oppilas osaa toimia tavoitteen mukaisesti erilaisissa harjoituksissa, viestintäympäristöissä ja –tilanteissa sekä huomioi toisia ja osaa tarkkailla oman viestintänsä vaikutuksia muihin.

	eläytymisharjoitusten avulla			
T2 Kannustaa oppilasta monipuolistamaan ryhmäviestintätaitojaan, ja kehittämään viestinnällisiä valintojaan	Kehitetään ryhmässä toimimista, ryhmän keskinäistä luottamusta sekä vuorovaikutustaitoja erilaisten ryhmäytymisleikkien ja vuorovaikutus-harjoitusten avulla	L2, L7	Vuorovaikutustaitojen kehittyminen	Oppilas osoittaa luottamusta kaikkia ryhmän jäseniä kohtaan, ottaa toiset huomioon ja tekee yhteistyötä heidän kanssaan erilaissa vuorovaikutustilanteissa.
T3 Ohjata oppilasta monipuolistamaan kokonaisilmaisun taitojaan erilaisissa esitys- ja viestintätilanteissa muun muassa draaman keinoin	Harjoitellaan draaman ja nonverbaalisen viestinnän perustaitoja erilaisten työtapojen (ääniharjoitukset, still-kuvat, improvisaatiot, miniatyyrit, pienoisnäytelmät jne.) avulla.	L1, L2	Viestinnän, kokonaisilmaisun ja esiintymisen taitojen kehittyminen	Oppilas osaa ilmaista itseään ja käyttää tavoitteen ja tilanteen mukaisesti kokonaisilmaisun keinoja. Oppilas kykenee osallistumaan sekä spontaaniin että valmisteltuun esitykseen ja ottaa esityksensä yleisön huomioon.
T4 Kannustaa oppilasta syventämään viestijäkuvaansa niin, että hän oppii havainnoimaan omaan viestintäänsä, tunnistamaan vahvuuksiaan sekä kehittämiskohteita erilaisissa,	Lisätään aistitietoisuutta, kehitetään itsetuntemusta ja -luottamusta sekä tunneilmaisua kehon tuntemusta lisäävien harjoitusten	L1, L2, L3, L5	Oman oppimisen ja kehittymisen arviointi	Oppilas tekee havaintoja omasta itsestään ja osaa arvioida omia vuorovaikutus- ja esiintymistaitojaan saamansa palautteen pohjalta ja nimetä kehittämiskohteita, esim. oppimispäiväkirjassa

myös monimediaisissa viestintäympäristöissä	(rentoutuminen, aistit, ääni, miimi, liike, nonverbaaliset keinot) avulla. Harjoitellaan ja tarkkaillaan viestinnän keinoja myös nauhoittamalla ja kuvaamalla.			
---	--	--	--	--

9. vuosiluokka Tavoitteet (opettajan toiminta + oppilaan toiminta + asiat/ilmiöt joiden parissa työskennellään)	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T3 Ohjata oppilasta monipuolistamaan kokonaisilmaisun taitojaan erilaisissa esitys- ja viestintätilanteissa muun muassa draaman keinoin	Harjoitellaan lisää draaman ja nonverbaalisen viestinnän perustaitoja erilaisten työtapojen (ääniharjoitukset, still-kuvat, improvisaatiot, miniatyyrit,	L1, L2, L7	Viestinnän, kokonaisilmaisun ja esiintymisen taitojen kehittyminen	Oppilas ilmaisee itseään eri tavoin ja käyttää tavoitteen ja tilanteen mukaisesti kokonaisilmaisun keinoja. Oppilas osallistuu aktiivisesti sekä spontaaniin että valmisteltuun esitykseen yleisönsä huomioiden.

	pienoisnäytelmät jne.) avulla.			
T16 Kannustaa oppilasta avartamaan kirjallisuus- ja kulttuurinäkemystään, tarjota oppilaille mahdollisuuksia kulttuurielämysten hankkimiseen ja jakamiseen	Tutustutaan näytelmäkirjallisuuteen ja teatterityöhön (vierailu) sekä katsotaan ja arvioidaan teatteri/ooppera/musikaaliesitys	L2, L4, L6, L7	Taito analysoida kokemaansa kulttuurielämystä sekä tuntea teatterityön perusteita	Oppilas tuntee ja ymmärtää kulttuurin monimuotoisuutta sekä osaa kuvata ja arvioida omia kulttuurikokemuksiaan. Oppilas tuntee keskeisiä draaman käsitteitä sekä näytelmäkirjallisuuden klassikoita.
T17 Ohjata oppilasta tutustumaan Suomen kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, tiedostumaan omasta kielellisestä ja kulttuurisesta identiteetistään sekä innostaa oppilasta aktiiviseksi kulttuuritarjonnan käyttäjäksi ja tekijäksi	Tarjotaan mahdollisuuksia tuottaa kulttuuria itse, esim. näytelmäesityksenä tai harjoitustuntien suunnittelulla ja ohjaamisella (ns. lopputyö)	L2, L7, L6	Taito hyödyntää oppimaansa omassa esityksessä/ohjaustyössä sekä taito arvioida tuottamaansa esitystä	Oppilas kantaa vastuun omasta osuudestaan lopputyön valmistelussa ja esityksessä sekä käyttää oppimiaan asioita laajasti hyödykseen.

A2 valinnaisaine 2+2 vvh

Oppiaineen nimi: Musiikin syventävät opinnot	Syventävä	Soveltava
	X	
Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät mahdolliset erityispiirteet: Musiikin syventävässä valinnaisaineessa oppiminen tapahtuu laulaen, soittaen, kuunnellen, liikkuen, improvisoiden ja säveltäen sekä taiteidenvälistä työskentelyä ja teknologiaa hyödyntäen. Musiikkikulttuureihin ja -tyyleihin tutustutaan monipuolisesti. Sisällöt tukevat perusopetuksen tavoitteiden saavuttamista, hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia ja oppilaiden kokemuksia. Mahdollisuuksien mukaan tehdään esiintymis- ja tutustumisvierailuja.		
Tukeen ja ohjaukseen liittyvät mahdolliset erityispiirteet: Opiskelussa otetaan huomioon oppilaiden erityistarpeet, hyödynnetään erilaisia opetusmenetelmiä ja havainnollistamisvälineitä.		

8. vuosiluokka Tavoitteet (opettajan toiminta + oppilaan toiminta + asiat/ilmiöt joiden parissa työskennellään)	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T1. Kannustaa oppilasta rakentamaan toimintaan musisoivan ryhmän ja musiikillisten yhteisöjen jäsenenä.	Oppilas harjoittelee yhteismusisointia erilaisissa kokoonpanoissa, oman osuutensa sopeuttamista yhteiseen kuulokuvaan muut huomioon ottaen, rakentavan palautteen antamista ja vastaanottamista.	L2, L7	Musiikin ryhmän jäsenenä toimiminen.	Oppilas toimii itsenäisesti musisoivan ryhmän ja musiikillisen yhteisön jäsenenä huolehtien osuudestaan.
T2. Ohjata oppilasta ylläpitämään äänenkäyttö- ja laulutaitoaan sekä kehittämään niitä edelleen musisoivan ryhmän jäsenenä.	Ohjataan oppilasta terveelliseen äänenkäyttöön ja äänen hallintaan. Rohkaistaan oppilasta käyttämään ääntä monipuolisesti. Tutustutaan	L2	Äänenkäyttö ja laulaminen musiikkiryhmän jäsenenä.	Oppilas käyttää ääntään musiikillisen ilmaisun välineenä ja osallistuu yhteislauluun sovittaen osuutensa osaksi kokonaisuutta.

	erilaisiin laulutyyliin- ja kokoonpanoihin ja opetellaan mikrofoniin käyttöä.			
T3. Kannustaa oppilasta kehittämään edelleen soitto- ja yhteismusisointitaitojaan keho-, rytm-, melodia- ja sointusoittimin.	Oppilas harjoittelee tavoitteellisesti yhtä tai useampaa soitinta yhteisen ohjelmiston pohjalta. Tutustutaan soittimelle ominaiseen soittotekniikkaan ja erilaisiin musiikkityyliin.	L2	Soittaminen musiikkiryhmän jäsenenä.	Oppilas osaa käyttää musiikillisia tai muita äänellisiä elementtejä kehittäessään ja toteuttaessaan uusia musiikillisia ideoita yksin tai ryhmän jäsenenä. Oppilas osaa käyttää musiikkiteknologian tarjoamia mahdollisuuksia omassa tai ryhmän ilmaisussa.
T5. Tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun ja havainnointiin sekä ohjata häntä keskustelemaan havainnoistaan.	Tutustutaan monipuoliseen kuunteluohjelmistoon ja harjoitellaan analyttistä musiikin kuuntelua ja havaintojen ja mielipiteiden sanallistamista.	L2	Ääniympäristön ja musiikin kuuntelu ja siitä keskusteleminen.	Oppilas kuuntelee ääniympäristöä ja musiikkia ja osaa kertoa havainnoistaan.
T7. Ohjata oppilasta musiikin tallentamiseen ja tieto- ja viestintäteknologian luovaan ilmaisulliseen käyttöön sekä musiikin tekemisessä että osana monialaisia kokonaisuuksia.	Tutustutaan joihinkin olennaisimpiin äänen tallentamiseen ja muokkaamiseen liittyviin välineisiin ja työskentelytapoihin, nuotinnukseen esim. Musescoren avulla. Harjoitellaan erilaisten digitaalisten työkalujen hyödyntämistä säveltämisessä, sovittamisessa tai improvisoinnissa.	L1, L2, L5	Musiikkiteknologian käyttö	Oppilas käyttää musiikkiteknologian tarjoamia mahdollisuuksia omassa tai ryhmän ilmaisussa.

9. vuosiluokka Tavoitteet (opettajan toiminta + oppilaan toiminta + asiat/ilmiöt joiden parissa työskennellään)	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T1. Kannustaa oppilasta rakentamaan toimintaan musisoivan ryhmän ja musiikillisten yhteisöjen jäsenenä	Kehitetään edelleen yhteismusisointitaitoja erilaisissa kokoonpanoissa ja monipuolisesti eri musiikin tyylilajit huomioiden. Ohjataan oppilasta vastuulliseen yhteismusisointiin.	L2, L7	Musiikin ryhmän jäsenenä toimiminen.	Oppilas toimii itsenäisesti musisoivan ryhmän ja musiikillisen yhteisön jäsenenä huolehtien osuudestaan.
T2. Ohjata oppilasta ylläpitämään äänenkäyttö- ja laulutaitoaan sekä kehittämään niitä edelleen musisoivan ryhmän jäsenenä.	Ohjataan oppilasta terveelliseen äänenkäyttöön ja äänen hallintaan. Rohkaistaan oppilasta käyttämään ääntä monipuolisesti. Tutustutaan erilaisiin laulutyyliin- ja kokoonpanoihin ja opetellaan mikrofonin käyttöä.	L2	Äänenkäyttö ja laulaminen musiikkiryhmän jäsenenä.	Oppilas käyttää ääntään musiikillisen ilmaisun välineenä ja osallistuu yhteislauluun sovittaen osuutensa osaksi kokonaisuutta.
T3. Kannustaa oppilasta kehittämään edelleen soitto- ja yhteismusisointitaitojaan keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimin.	Oppilas harjoittelee tavoitteellisesti yhtä tai useampaa soitinta yhteisen ohjelmiston pohjalta. Tutustutaan soittimen soittotekniikkaan ja erilaisiin musiikkityyliin.	L2	Soittaminen musiikkiryhmän jäsenenä.	Oppilas osaa käyttää musiikillisia tai muita äänellisiä elementtejä kehittäessään ja toteuttaessaan uusia musiikillisia ideoita yksin tai ryhmän jäsenenä. Oppilas osaa käyttää musiikkiteknologian tarjoamia mahdollisuuksia omassa tai ryhmän ilmaisussa.

T10. Ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia tunteisiin ja hyvinvointiin.	Tutustutaan musiikin erilaisiin vaikuttamismahdollisuuksiin esim. elokuva- ja näyttämömusiikin kautta. Pohditaan musiikin merkitystä omassa elämässä. Tutkitaan musiikkia ja keskustellaan siitä musiikin peruselementtien kautta käyttäen musiikillisia käsitteitä.	L1, L2, L4	Ei arvioinnin kohteena.	Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena.
T12. Ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, asettamaan tavoitteita musiikilliselle oppimiselleen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin.	Suunnitellaan yhdessä musiikillinen tuotos. Ohjataan oppilasta asettamaan tavoitteita ja työskentelemään pitkäjänteisesti. Tuotos toteutetaan yhdessä sovitulla tavalla.	L5, L6, L7	Oppimisen taidot	Oppilas asettaa ohjattuna itselleen musisointiin, musiikkiliikuntaan tai säveltämiseen ja muuhun luovaan tuottamiseen liittyviä tavoitteita, harjoittelee niiden suuntaisesti sekä arvioi edistymistään suhteessa tavoitteisiinsa.

A2 valinnaisaine 2+2 vvh

Oppiaineen nimi: Käsityö, tekstiilityö	Syventävä	Soveltava
	x	
Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät mahdolliset erityispiirteet: Monipuoliset laitteet, koneet, työvälineet ja ympäristöt mahdollistavat monimateriaalisen käsityön oppimisen ja vastuullisen työskentelyasenteen omaksumisen. Arkielämää, luontoa, rakennettua ja esineympäristöä havainnoidaan ja hyödynnetään käsityön suunnittelussa ja valmistuksessa. Käsityössä hyödynnetään mobiililaitteita ja harjaannutaan käyttämään teknologiaa hyväksi suunnittelussa ja dokumentoinnissa. Opetuksessa käytetään tekstiilityön työtapoja.		
Tukeen ja ohjaukseen liittyvät mahdolliset erityispiirteet: Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeisiä ohjauksen/tuen järjestämisessä on huomioida pedagogisesti erilaiset työ- ja vuorovaikutustavat, joilla tuetaan oppilaiden käsityötaitojen oppimista, suunnittelua ja yhteisöllistä työskentelyä. Yksilö-, ryhmä- ja yhteisöllisillä työtavoilla kannustetaan oppilaita osallisuuteen, aktiivisuuteen ja itseohjautuvuuteen. Opetuksessa huomioidaan oppilaiden erilaiset edellytykset ja tarpeet käsityön opiskeluun ja tehdään sen mukaisia eriytettyjä ratkaisuja esimerkiksi käytettävien oppimisympäristöjen, työvälineiden, työtapojen ja työtehtävien valinnassa. Käytetään tukena kannustavaa vuorovaikutusta ja osallistavaa opetusta.		

8.-9. vuosiluokka Tavoitteet (opettajan toiminta + oppilaan toiminta + asiat/ilmiöt joiden parissa työskennellään)	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T1. Ohjata oppilasta suunnittelemaan työskentelyään sekä ideoimaan, tutkimaan ja kokeilemaan yritteliäästi , rohkeasti eri materiaaleja kokeillen. Valmistetaan eri tekniikoilla ajan ilmiöiden pohjalta ideoituja tuotteita	S1 Innovointi opastaa oppilasta tutustumaan ja käyttämään monipuolisesti erilaisia työvälineitä, materiaaleja ja tarkoituksenmukaisia työtapoja sekä kehittämään innovaatioita S2, S3, S4, S5	L2 kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu L3 itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	Työskentely ja tuottaminen	Oppilas suunnittelee työskentelyään, osaa tehdä valintoja ja etsiä työhönsä omia ratkaisuja.
T5 ohjata oppilasta havainnoimaan, ennakoimaan ja reagoimaan työtilanteisiin liittyviin riskitekijöihin ja toimimaan turvallisesti käsityöprosessissa. Tutustutaan käsityöluokan koneisiin ja laitteisiin, niiden turvalliseen käyttöön ja vaaratekijöihin.	S6 työturvallisuus	L3 itsestä huolehtiminen ja arjen taidot L6 työelämätaidot ja yrittäjyys	Turvallinen työskentely	Oppilas osaa arvioida työskentelyn vaaroja ja riskejä sekä toimia turvallisesti käsityöprosessissa.

T2.Ohjata oppilasta asettamaan omia oppimisen ja työskentelyn tavoitteita sekä toteuttamaan niiden perusteella kokonaisen käsityöprosessi ja arvioimaan oppimistaan.	S1, Innovointi. S2, Muotoilu. S3, Kokeilu. S4, Dokumentointi ja arviointi. S5, Tekeminen.	L1	Kokonaisen käsityöprosessin toteuttaminen	Oppilas osaa asettaa työskentelylleen tavoitteita sekä työskentelee käsityöprosessin mukaisesti ja arvioi realistisesti oppimistaan käsityöprosessin aikana.
T3. Opastaa oppilasta tutustumaan ja käyttämään monipuolisesti erilaisia työvälineitä, materiaaleja ja tarkoituksenmukaisia työtapoja sekä kehittämään innovaatioita. Oppilasta ohjataan tutustumaan eri valmistustekniikoihin esim. virkkaus, neulonta, kudonta, ompelu, kankaanpainanta, värjäys, solmeilu jne sekä muodin ja ajan mukana tuleviin uusiin tekniikoihin ja työtapoihin käsityön alalta.	S1 innovointi S2 muotoilu S3 kokeilu S4 dokumentointi ja arviointi S5 tekeminen	L4 L6	Valmistaminen, tekniikat ja työöstömenetelmät	Oppilas osaa valita tarkoituksenmukaisia materiaaleja sekä tekniikoita ja työöstömenetelmiä ja osaa käyttää niitä valmistaessa suunnittelemaan tuotteita.

8.-9. vuosiluokka Tavoitteet (opettajan toiminta + oppilaan toiminta + asiat/ilmiöt joiden parissa työskennellään)	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T4. ohjata oppilasta käyttämään sujuvasti käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleja sekä vahvistamaan visuaalista, materiaalista ja teknologista ilmaisuja. Sekä laajennetaan ja syvennetään jo opittuja tekniikoita.	S1 innovointi S2 muotoilu S3 kokeilu S4 dokumentointi ja arviointi S5 tekeminen	L2 kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu L6 työelämätaidot ja yrittäjyys	Visuaalinen materiaallinen ja teknologinen ilmaisu	Oppilas käyttää käsityön keskeisiä käsitteitä ja osaa esittää ideansa selkeästi sekä toteuttaa ne suunnitelmaan perustuen ottaen huomioon esteettisyyden ja toimivuuden.

T6. ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja dokumentoinnissa, sekä yhteisöllisen tiedon tuottamisessa ja jakamisessa	S1, S2, S3, S4, S5	L5 tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen	Tieto- ja viestintäteknologiset taidot Yhteisöllinen työskentely	Oppilas osaa käyttää itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa suunnittelussa ja valmistuksessa sekä oman tai yhteisen käsityöprosessin dokumentoinnissa tieto- ja viestintäteknologiaa.
T7 ohjata oppilasta tuntemaan käsityön, kädentaitojen ja teknologisen kehityksen merkitys omassa elämässä, yhteiskunnassa, yrittäjyydessä ja muussa työelämässä. Mahdollisuuksien mukaan tutustutaan käsityöalan yrityksiin.	S7 Yrittäjämäinen oppiminen	L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys	Kädentaitojen ja käsityön merkityksen hahmottaminen arkielämässä ja yhteiskunnassa	Oppilas osaa esimerkkien avulla kuvailla käsityön merkitystä arjessa, yhteiskunnassa ja työelämässä.
T8 Ohjata oppilaita taloudelliseen ajatteluun ja kehittämään käsityöprosessiin liittyviä valintoja, jotka edistävät kestävä elämäntapaa.	S8 tiedostaminen ja osallistuminen	L1, L4 monilukutaito, L7 osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen	Valintojen tekeminen ja niiden perustelut	Oppilas osaa perustella käsityön merkityksen kestävä elämäntavalle ja tehdä sen mukaisia valintoja työskentelyssään.

A2 valinnaisaine 2+2 vvh

Oppiaineen nimi: Valinnainen kotitalous	Syventävä	Soveltava
		X
Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät mahdolliset erityispiirteet: Itsenäinen suunnittelu, yhdessä tekeminen ja kädentaidot ovat keskeisessä asemassa kotitalouden oppimisessa. Tietoja ja taitoja voidaan harjoittaa erilaisissa kodinomaisissa oppimisympäristöissä.		
Tukeen ja ohjaukseen liittyvät mahdolliset erityispiirteet:		

8.-9. vuosiluokka Tavoitteet (opettajan toiminta + oppilaan toiminta + asiat/ilmiöt joiden parissa työskennellään)	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T1. tukea oppilasta suunnittelemaan, organisoidaan ja arvioimaan työtä ja toimintaa sekä ajankäyttöä itsenäisesti hyvinvointi ja kestävän kehityksen periaatteet huomioiden	S1, S2, S3 suomalainen ruokaperinne,säilöntä, vieraat ruokakulttuurit	L1, L3, L4, L5, L6, L7	tavoitteiden asettaminen, työn toteutus, kuluttajataidot, terveyden edistäminen, ajanhallinta	Oppilas osaa suunnitella ja organisoida toimintaansa ja arvioida sitä sekä ajankäyttöään huomioiden hyvinvoinnin ja kestävän kehityksen.
T2. tukea oppilasta harjoittamaan kotitalouden hallinnassa tarvittavia kädentaitoja sekä luovuutta ja estetiikan huomioimista	S1, S2 taikinatyyppit, ruokailutavat, kattaukset, juhlat	L2, L3	kädentaidot, estetiikka	Oppilas osaa käyttää erilaisia työmenetelmiä ruoan valmistuksessa ja leivonnassa ja huomioi estetiikan.

T3. kannustaa oppilasta toimimaan hygieenisesti, turvallisesti ja ergonomisesti sekä ohjata kiinnittämään oppilaan huomiota käytettävissä oleviin voimavaroihin	S1, S2, S3 keittiöhygieniä, ergonomia, työturvallisuus, kestävät valinnat ja toimintatavat, kotitaloudellinen ajattelu, oman talouden suunnittelu	L3, L5, L7	turvallisuus, ergonomia, työskentelyhygieniä, voimavarojen kannalta kestävä toiminta	Oppilas työskentelee hygienian, työturvallisuuden ja ergonomian periaatteita noudattaen käytettävissä olevat voimavarat huomioiden.
T4. ohjata oppilasta ymmärtämään rakentavien vuorovaikutustaitojen merkitystä ja toimimaan niiden mukaisesti	S1, S2 työelämätaidot, ryhmätyöt	L3, L6, L7	vuorovaikutus, sopimuksen tekeminen ja sen mukainen toiminta	Oppilas osaa työskennellä erilaisissa ympäristöissä ja ryhmissä. Oppilas osaa toimia tehtyjen sopimusten mukaisesti.
T5. aktivoida oppilasta tunnistamaan arjen rakentumista ja kulttuurisesti monimuotoisia toimintaympäristöjä sekä kotitalouksien perinteitä	S1, S2, S3 suomalainen ja kansainvälinen ruokakulttuuri, juhlat	L2, L3	arjen rakentumisen hahmottuminen, perinteiden ymmärtäminen osana kotitalouksien toimintaa	Oppilas ymmärtää kotitalouksien perinteitä ja ymmärtää niiden olevan osa arjen rakentumista ja kulttuurisesti erilaisia toimintaympäristöjä.
T6. aktivoida oppilasta hankkimaan ja arvioimaan kotitalouteen liittyvää tietoa sekä ohjata käyttämään luotettavaa tietoa valintojen perustana	S1, S2, S3 kodin teknologia, pakkausmerkinnät, tiedonhankinta (projektityö)	L1, L4	kotitalouteen liittyvän tiedon hankinta ja arviointi, valinnat	Oppilas osaa hankkia tietoa eri lähteistä ja arvioida niiden luotettavuutta.
T7. tukea oppilasta itsenäiseen ongelmanratkaisuun ja luovuuteen erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä	S1, S2, S3 yhteistyötaidot, luova ilmaisu	L1	ongelmanratkaisutaidot, luova ilmaisu, tietojen ja taitojen soveltaminen	Oppilas kykenee itsenäiseen ongelmanratkaisuun ja osaa soveltaa erilaisia tietoja ja taitoja erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä.

A2 valinnaisaine 2+2 vvh

Oppiaineen nimi:	Syventävä	Soveltava
LIIKUNTA – URHEILUVALMENNUS Kurssi on suunnattu tavoitteellista kilpaurheilua harrastaville. Oppilas osallistuu oman lajinsa aamuharjoitteluun. Tunnit ovat tiistai / torstai aamuisin. Toteutuva lajivalmennus varmistuu aina lukuvuoden alussa. Muiden lajien edustajille järjestetään monipuolista perusliikuntataitoja ja fyysistä toimintakykyä tukevaa ja kehittävää harjoittelua. Harjoittelua ja valmennusta suunnitellaan yhteistyössä Kokkolan yläkoulujen kanssa, huomioiden vuosittain hakijoiden urheilulajit. Valintakorttiin tulee laittaa kohdat: laji, seura, joukkue/ryhmä ja valmentaja.		x
Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät mahdolliset erityispiirteet:		
Tukeen ja ohjaukseen liittyvät mahdolliset erityispiirteet:		

8-9. vuosiluokka Tavoitteet (opettajan toiminta + oppilaan toiminta + asiat/ilmiöt joiden parissa työskennellään)	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
--	----------	-------------------------	---------------------------------	------------------------------------

T1 kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntamuotoja ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen	S1	L1, L3	Työskentely ja yrittäminen	Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntamuotoja.
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja	S1	L1, L3, L4	Ratkaisujen teko erilaisissa liikuntatilanteissa	Oppilas tekee useimmiten tarkoituksenmukaisia ratkaisuja erilaisissa liikuntatilanteissa.
T3 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään tasapaino- ja liikkumistaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa	S1	L3	Motoriset perustaidot (välineenkäsittelytaidot) eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa välineenkäsittelytaitoja useimmissa opetetuissa liikuntamuodoissa.
T4 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään välineenkäsittelytaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri välineillä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa	S1	L3	Motoriset perustaidot (välineenkäsittelytaidot) eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa välineenkäsittelytaitoja useimmissa opetetuissa liikuntamuodoissa.
T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta	S1	L3	Fyysisten ominaisuuksien arviointi, ylläpito ja kehittäminen	Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan ja sen pohjalta harjoittaa voimaa, nopeutta, liikkuvuutta ja kestävyyttä.

A2 valinnaisaine 2+2 vvh

Oppiaineen nimi: LIIKUNTA – PALLOILU Palloilukurssilla kokeillaan monipuolisesti erilaisia palloilulajeja. Tavoitteena on kehittää ja syventää palloilutaitoja pelaamalla yhdessä muiden kanssa.	Syventävä	Soveltava
	x	
Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät mahdolliset erityispiirteet: Tutustutaan mahdollisuuksien mukaan koulun ulkopuolisiin liikuntapaikkoihin ja liikuntatiloihin.		
Tukeen ja ohjaukseen liittyvät mahdolliset erityispiirteet:		

8-9. vuosiluokka Tavoitteet (opettajan toiminta + oppilaan toiminta + asiat/ilmiöt joiden parissa työskennellään)	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T1. Kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntamuotoja ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen.	S1	L1, L2, L3	Tuntiaktiivisuus, asenne, työskentely ja yrittäminen	Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntamuotoja.

T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja		S1	L1, L3, L4	Ratkaisujen teko erilaisissa liikuntatilanteissa	Oppilas tekee useimmiten tarkoituksenmukaisia ratkaisuja erilaisissa liikuntatilanteissa.
T3. Ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätämään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen sekä ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä ottamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.		S2	L2, L3, L7	Vuorovaikutus- ja työskentelytaidot sekä toiminta yhteisissä oppimistilanteissa.	Oppilas osaa toimia eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla. Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa ottavansa vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.

A2 valinnaisaine 2+2 vvh

Oppiaineen nimi: LIIKUNTA – ILOA JA ENERGIAA LIIKUNNASTA Kurssi koostuu monipuolisesti erilaisista liikuntamuodoista. Kurssin sisältö ja lajit suunnitellaan yhdessä ryhmän kanssa. Kurssin tavoitteena on saada iloa ja energiaa liikunnasta.	Syventävä	Soveltava
	x	
Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät mahdolliset erityispiirteet: Tutustutaan mahdollisuuksien mukaan koulun ulkopuolisiin liikuntapaikkoihin ja liikuntatiloihin.		
Tukeen ja ohjaukseen liittyvät mahdolliset erityispiirteet:		

8-9. vuosiluokka Tavoitteet (opettajan toiminta + oppilaan toiminta + asiat/ilmiöt joiden parissa työskennellään)	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T1. Kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntamuotoja ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen.	S1	L1, L2, L3	Tuntiaktiivisuus, asenne, työskentely ja yrittäminen	Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntamuotoja.

T2 Tutustuttaa oppilas yleisten liikuntamuotojen harrastamiseen liittyviin mahdollisuuksiin, tietoihin ja taitoihin, jotta hän saa edellytyksiä löytää itselleen sopivia iloa ja virkistystä tuottavia liikuntaharrastuksia	S3	L1, L3		Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T3. Ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen sekä ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä ottamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.	S2	L2, L3, L7	Vuorovaikutus- ja työskentelytaidot sekä toiminta yhteisissä oppimistilanteissa.	Oppilas osaa toimia eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla. Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa ottavansa vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.

A2 valinnaisaine 2+2 vvh

Oppiaineen nimi: Kuvataide Plus	Syventävä	Soveltava
		x
Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät mahdolliset erityispiirteet:		
Tukeen ja ohjaukseen liittyvät mahdolliset erityispiirteet:		

8. vuosiluokka Tavoitteet (opettajan toiminta + oppilaan toiminta + asiat/ilmiöt joiden parissa työskennellään)	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan, taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja käyttämään monipuolisesti kuvallisen tuottamisen menetelmiä	S1, S2, S3	L1, L3, L4, L5	Taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin havainnoiminen.	Oppilas osaa käyttää erilaisia havaintovälineitä ympäristön ja sen kuvien tarkastelussa.
T6 rohkaista oppilasta ilmaisemaan mielipiteitään sekä soveltamaan kuvallisen viestinnän ja vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L7	Kuvallisen tuottamisen avulla vaikuttaminen.	Oppilas pyrkii vaikuttamaan ympäristöön ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin kuvallisin keinoin.
T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle historian ja kulttuurin näkökulmista	S1, S2, S3	L2, L3, L6, L7	Visuaalisen kulttuurin merkityksen tarkasteleminen.	Oppilas osallistuu tulkinnoillaan keskusteluun taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksestä.

9. vuosiluokka Tavoitteet (opettajan toiminta + oppilaan toiminta + asiat/ilmiöt joiden parissa työskennellään)	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T9 innostaa oppilasta soveltamaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja kuvallisessa tuottamisessaan	S1, S2, S3	L1, L2, L5, L6	Kulttuuristen kuvailmaisun tapojen soveltaminen.	Oppilas osaa soveltaa joitakin kulttuurisesti erilaisia kuvailmaisun tapoja.
T10 ohjata oppilasta ottamaan kantaa taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin	S1, S2, S3	L3, L4, L6, L7	Näkemyksen esittäminen	Oppilas osaa ilmaista näkemyksiään taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista
T11 kannustaa oppilasta ottamaan kuvailmaisussaan	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L7	Kuvallinen ilmaiseminen ja vaikuttaminen	Oppilas tarkastelee kuvailmaisussaan kulttuurista moninaisuutta ja kestävää kehitystä sekä tunnistaa kuvilla vaikuttamisen mahdollisuuksia.

S1 Omat kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Opetuksen sisältöjä valitaan myös oppilaiden omia kuvakulttuureja uudistavista ilmiöistä. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä omaan elinympäristöön sekä yhteiskuntaan vaikuttamisen kannalta.

S2 Ympäristön kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Sisältöjen valinnoilla kehitetään oppilaan tietoisuutta erilaisia ympäristöjä ja medioita koskevista laajemmista kysymyksistä. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään erilaisten ympäristöjen ja medioiden merkitystä sekä oppilaiden elinpiirin että globaalin maailman näkökulmista.

S3 Taiteen maailmat: Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat syventyvät erilaisiin taidekäsitteisiin ja taiteen ilmiöihin tarkastelemalla niitä taiteilijan ja vastaanottajan sekä taiteen instituutioiden ja yhteiskunnan näkökulmista. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään kulttuurisen moninaisuuden vaikutuksia sekä taiteen tuottamiseen että tulkintaan yksilön ja yhteiskunnan näkökulmista.

A2 valinnaisaine 2+2 vvh

Oppiaineen nimi: Tietotekniikan tehokäyttö	Syventävä	Soveltava
		X
Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät mahdolliset erityispiirteet:		
Tukeen ja ohjaukseen liittyvät mahdolliset erityispiirteet:		

8. vuosiluokka Tavoitteet (opettajan toiminta + oppilaan toiminta + asiat/ilmiöt joiden parissa työskennellään)	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T1. Ohjataan oppilasta käyttämään tietokonetta ja muita tietoteknisiä laitteita vastuullisesti ja tarkoituksenmukaisesti.	Tietokoneen käytön perusteet, tietoturva ja tekijänoikeudet	L3, L4, L5, L6	Oppilaan vastuullinen toiminta tietoteknisessä ympäristössä	Käsittelee laitteita huolellisesti, hallitsee tietokoneenkäytön perustoiminnot, ymmärtää tietoturvan ja tekijänoikeuksien perusteet
T2. Harjaannutetaan oppilasta sujuvaan ohjelmien käyttöön.	Toimisto-ohjelmiin tutustuminen	L5, L6	Sujuva ja tarkoituksenmukainen ohjelmien käyttö	Osaa tuottaa esityksiä omatoimisesti ohjeita noudattaen
T3. Ohjataan oppilaita laajentamaan tietoteknisiä taitoja monipuolisesti	Tutustuminen erilaisiin tietokoneohjelmiin ja tietoteknisiin työtapoihin	L1, L2, L4, L5, L6	Käyttää ja yhdistelee erilaisia työtapoja ja ohjelmistoja	Pystyy tuottamaan itsenäisesti oman esityksen

9. vuosiluokka Tavoitteet (opettajan toiminta + oppilaan toiminta + asiat/ilmiöt joiden parissa työskennellään)	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T1. Syvennetään oppilaan taitoja käyttää tietokonetta ja muita tietoteknisiä laitteita vastuullisesti ja tarkoituksenmukaisesti.	Tietokoneen käytön perusteet, tietoturva ja tekijänoikeudet	L3, L4, L5, L6	Oppilaan vastuullinen toiminta tietoteknisessä ympäristössä	Käsittelee laitteita huolellisesti, hallitsee hyvin tietokoneenkäytön perustoiminnot, hallitsee tietoturvan ja tekijänoikeuksien perusteet
T2. Syvennetään oppilaan taitoja käyttää ohjelmia sujuvasti.	Toimisto-ohjelmiin tutustuminen	L5, L6	Sujuva ja tarkoituksenmukainen ohjelmien käyttö	Osaa tuottaa laadukkaita ja selkeitä esityksiä omatoimisesti
T3. Autetaan oppilasta laajentamaan ja monipuolistamaan tietoteknisiä taitoja	Tutustuminen erilaisiin tietokoneohjelmiin ja tietoteknisiin työtapoihin	L1, L2, L4, L5, L6	Käyttää ja yhdistelee erilaisia työtapoja ja ohjelmistoja	Pystyy tuottamaan itsenäisesti selkeän ja monipuolisen oman esityksen